

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ЯК ОСВІТНЯ ПЕРСПЕКТИВА ПІДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток суспільства, зміни соціального замовлення на фахівців технічного профілю вимагають удосконалення професійної підготовки студентів відповідно до сучасних наукових підходів. Тенденції щодо реформування системи професійної освіти висуквають вимоги не лише до професіоналізму, а й до особистості майбутніх фахівців. Теоретико-методологічні засади формування системи професійної підготовки студентів спираються на сучасні загальнонаукові підходи: системний, синергетичний, компетентнісний, особистісно орієнтований, ресурсний, інтеграційний та ін.

Інтеграційний підхід є нині необхідною умовою підготовки сучасного фахівця, який здатен адаптуватися до мінливих професійних умов та сучасного ринку праці.

Аналіз попередніх досліджень. Теоретико-методичні основи професійної підготовки фахівців у вищому навчальному закладі досліджували О. Абдуліна, О. Булаченко, М. Євтух, А. Кузьмінський, Л. Пуховська, М. Сметанський та ін. Методологічні та теоретичні засади особистісно орієнтованої освіти розробили В. Андрущенко, І. Бех, Є. Бондаревська, С. Кульневич, О. Сухомлинська, А. Хуторський, Г. Яворська, І. Якиманська та ін. Системний підхід до професійної підготовки обґрунтували А. Алексюк, В. Безпалько, Б. Гершунський, Н. Кузьміна, В. Кушнір та ін. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців дослідили В. Болотов, П. Горностай, О. Овчарук, В. Петрук, Ю. Татур та ін.

Проблеми інтеграції розглянуто у вітчизняній та світовій педагогіці. Психологічні аспекти цього процесу обґрунтували М. Іванчук, В. Семиченко та ін. Інтеграційні процеси у професійно-технічній школі розглядали Р. Гуревич, І. Зязюн, Ю. Ковальов, Н. Ничкало та ін. Розробка інтегрованих курсів у навчальному закладі та використання інтегрованих методів для підготовки фахівців дослідили К. Гуз, О. Джулик, І. Козловська, Л. Лукьянова, В. Сидоренко, Н. Талалуєва та ін.

Водночас аналіз наукових досліджень та практичного досвіду роботи вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації свідчить, що проблема інтегративного підходу в підготовці майбутніх практико орієнтованих фахівців технічного профілю ще не була предметом дослідження.

Метою статті є дослідження інтегративної професійної підготовки молодших спеціалістів технічного профілю у коледжі щодо формування їх професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Сучасне виробництво в Україні підтверджує затребуваність молодших спеціалістів, оскільки вони характеризуються високим рівнем професійно зорієнтованої підготовки. Знання сучасних технологій, готовність до виконання завдань дають їм змогу зайняти своє місце на виробництві. У вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації студенти впродовж навчання здобувають знання, практичні уміння та навички, відповідну фахову компетентність і після одержання диплома вже готові до роботи на виробництві.

Входження до єдиного європейського освітнього і наукового простору потребує для сучасної української молоді вирішення проблеми власної соціальної мобільності, в якій *інтеграційна професійна компетентність* відіграє велику роль.

На думку експертів, поняття «компетентність» у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців охоплює:

- задані навички (вимога виконувати певні індивідуальні завдання);
- використання знань і вмінь на робочому місці на рівні встановлених вимог (стандартів) до цієї роботи;
- здатність відповідально виконувати обов'язки і досягати запланованих результатів;
- здатність знаходити рішення у нестандартних ситуаціях;
- здатність застосувати знання і вміння у нових умовах виробничої діяльності [1, с. 96-97].

Великий тлумачний словник української мови містить визначення інтеграції як «доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи» [2, с. 401].

Філософський енциклопедичний словник надає визначення інтеграції як «стороні процесу розвитку, зв'язаної з об'єднанням у ціле різнорідних частин і елементів... Процеси інтеграції ведуть до піднесення рівня цілісності та організованості системи» [9]. Філософи вважають, що дидактична інтеграція наукових знань зумовлюється інтеграцією природничих, технічних та суспільних наук.

Педагогічний словник тлумачить інтеграцію навчання «як відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів з метою цілісного, системного й різнобічного вивчення важливих наскрізних тем (тематична інтеграція); створення інтегрованого змісту навчання — предметів, які об'єднували в єдине ціле значення з різних галузей» [5, с. 16].

Узагальнення та осмислення досвіду інтеграції в педагогіці відбулося у 80-х роках ХХ ст., що пояснювалося соціально-економічними змінами в суспільстві, змінами змісту та методів навчання.

На думку Б. Кедрова, інтегративність — це принцип організації науки, внутрішній її стан, єдина умова адекватно відобразити новий предмет дослідження, відбиваючи при цьому всі його аспекти одночасно в їхньому зв'язку [4]. На початку 90-х років виникло поняття «дидактична інтеграція», як «можливість побудови моделі навчання на базі одного з профільних загальноосвітніх предметів» [4, с. 48].

Н. Мойсеюк трактує інтегративність «як орієнтацію на інтегральні курси, пошук нових підходів до структурування знань як засобу цілісного розуміння та пізнання світу» [6].

Відомий дослідник В. Сластьонін вважає, що «інтегративність — це міждисциплінарна кооперація наукових досліджень та навчальних предметів, змістова та структурно-функціональна єдність навчального процесу» [8].

На думку І. Бега, «втілення інтеграції як дидактичного принципу в навчальних предметах полягає у формі їх об'єднання і представлення єдиним цілим» [1, с. 5]. Мова йде про конструювання інтегрованих навчальних курсів, міжпредметні зв'язки дисциплін різних циклів навчання, інтегровані форми навчання тощо.

Ефективна політика в галузі трудових ресурсів нашої країни потребує узгодження дій між роботодавцями та вищими навчальними закладами щодо підготовки фахівців, які здатні до конкуренції в умовах сучасного інформаційного та комунікаційно-насиченого простору.

Інтеграція у вищій професійній освіті зумовлена Болонською декларацією, що спрямована на формування єдиної системи навчання для підвищення мобільності громадян, конкурентоспроможності загальноєвропейської вищої освіти, можливості студентів різних країн здобути якісну професійну освіту.

Комплексний інтегративний підхід у навчально-виховному процесі здійснюється за такими напрямками: інтеграція теоретичного та виробничого навчання; міжпредметна інтеграція; інтеграція набутих знань та майбутньої професійної діяльності тощо.

Інтеграцію теоретичного та виробничого навчання науковці вбачають у переході вищих навчальних закладів на трисеместрову систему навчання, за якою два триместри є теоретичними, а один — практичний. Така, запроваджена у розвинутих країнах система, переконливо засвідчила переваги у підготовці компетентних сучасних фахівців [1]. Практичний триместр передбачає проведення для студентів робочої практики, яка може

відбуватися як перевірка теоретичних знань у спеціальних робочих приміщеннях навчального закладу чи на виробничому підприємстві. Зрозуміло, що трисеместрова система навчання орієнтується на підготовку фахівців широкого профілю, здатних пристосовуватись до вимог практики і часу.

Поєднання навчання з виробництвом запозичено Вінницьким національним технічним університетом (ВНТУ) в університетів Канади і США та адаптовано до умов нашої країни. Зазначена форма організації навчально-виховного процесу вимагає комплексної науково-методичної роботи всіх підрозділів навчального закладу, розробки ключових принципів упровадження концепції єдиної професійної системи навчання, перегляду змісту навчального процесу з оновленням принципів положень, співпраці вищих навчальних закладів з організаціями та підприємствами, що надають робочі місця.

Взаємозв'язок процесу навчання у вищих навчальних закладах з практичною діяльністю на підприємствах підвищує ефективність інтеграційних процесів, що дозволяє наблизити сучасні вимоги виробництва до реального процесу підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Сучасна професійна підготовка молодших спеціалістів технічного профілю шляхом інтегративного підходу, на наш погляд, включає в себе сукупність елементів професійного навчання, політехнічної освіти, професійного виховання, загальнокультурного кругозору і розпочинається з аналізу суттєвих зв'язків між елементами інтеграції — предметами, ключовими поняттями, галузями знань.

Міжпредметна інтеграція природничо-математичних дисциплін є важливою умовою формування навчально-пізнавальної діяльності студентів першого курсу. Така інтеграція створює умови для перенесення набутих знань, вмінь і навичок у майбутню професійну діяльність студентів, розширення пошукових методів навчання, застосування проблемно-пізнавальних завдань, запровадження евристичного навчання.

Загальнотехнічні дисципліни, що вивчають студенти на старших курсах, об'єднують знання з математики, фізики, хімії, інженерної і комп'ютерної графіки, електротехніки, креслення, метрології, основ екології, охорони праці, безпеки життєдіяльності, економіки тощо. Упродовж вивчення спеціальних дисциплін важливим є створення на заняттях відповідних умов, за яких можна успішно реалізувати інтеграційний підхід. Досвід засвідчує, що потужна міжпредметна інтеграція є міцною базою для формування у студентів ключових компетенцій та узагальнених способів дій. Аналіз навчальних програм демонструє, що інтегративного узгодження між загальноосвітніми та професійними предметами ще немає, теми повторюються в різних предметах, відбір теоретичних знань, необхідних для формування ключових компетенцій у студентів відбувається стихійно.

Ознаками ефективної інтегративної професійної підготовки студентів у навчальному закладі є її багатоаспектність, системність та поліструктурність.

На думку дослідників, педагогічна інтеграція передбачає три рівні:

- інтеграція окремих навчальних тем;
- інтеграція навчальних дисциплін у формі дидактичних одиниць;
- інтеграція як єдиний навчальний предмет.

Для молодшого спеціаліста технічного профілю найбільшого значення набуває інтеграція загальнотехнічних дисциплін, оскільки вона розширює його технічний світогляд, сприяє розвитку творчого мислення та уміння застосовувати набуті знання для розв'язання будь-яких виробничих завдань, знаходити нові та комбінувати уже відомі способи їх вирішення.

Інтегративний підхід у сучасній професійній освіті забезпечує дидактичну ефективність навчального процесу, допомагає усунути дублювання інформації, зменшує загальну кількість навчальних дисциплін, підвищує рівень самостійності студентів. Інтеграції знань приділено багато уваги дослідників, натомість проблема інтеграції набутих знань, практичних умінь та навичок упродовж професійної діяльності вивчена

недостатньо.

Інтеграція споріднених професійно орієнтованих дисциплін сприяє економії навчального часу, формуванню основ наукового світогляду, накопиченню у студентів інтегрованих знань з напрямку підготовки. Використання інформаційних технологій майбутніми фахівцями є найбільш перспективним з процесів інтеграції, оскільки вони дозволяють здобувати та ефективно використовувати будь-яку інформацію. Використання глобальної мережі Internet, технологій Microsoft, Netscape розширює можливості інтеграції, дає можливість підвищити свою кваліфікацію. Професійна підготовка студентів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій набуває індивідуалізації та практичного спрямування на світовий ринок праці.

Інтеграція впливає також на становлення особистості майбутнього фахівця. З позиції виховного процесу інтеграцію необхідно розуміти як створення цілісного навчально-виховного процесу та науково обґрунтованої системи цілеспрямованого керування процесом формування особистості майбутніх фахівців.

Інтеграція у професійному вихованні студенті набуває актуальності у зв'язку з євроатлантичною інтеграцією та проявляється у формуванні особистості, відкритої для світової культури. Разом з тим формування космополітичної розвиненої особистості ТЕПЕР тісно пов'язане із збереженням своєї національної ідентичності.

Сучасний підхід до підготовки молодших спеціалістів технічного профілю у коледжі покликаний досягнути інтеграційного результату — сформувати професійну компетентність, яка визначає якість професійної підготовки та характеризує готовність фахівця використовувати набуті знання, уміння та навички у професійній діяльності; готовність до самовдосконалення та постійного підвищення свого професіоналізму. Забезпечення максимальної інтеграції в навчально-виховному процесі дозволяє об'єднати наявні та нові види, методи, засоби та форми сучасної професійної підготовки студентів, прискорити реагування на вимоги сучасного ринку праці, покращити співпрацю викладацького складу навчального закладу щодо ефективної підготовки майбутніх фахівців.

Висновок. Інтеграція у професійній підготовці майбутніх фахівців проявляється в вигляді взаємопроникнення структурних елементів різних галузей знань, міжпредметній інтеграції, інтеграції теоретичного та виробничого навчання, інтеграції змісту професійної підготовки. Застосування інноваційних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців є потужним засобом інтеграції знань, практичних умінь, навичок і професійного досвіду.

Література:

1. Бех І.Д. Інтеграція як освітня перспектива / І.Д. Бех // Початкова школа. — 2002. - № 5. — С. 5-6.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: [уклад. і ред. В.Т. Бусел]. — К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
3. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія / За ред. Н.Г. Ничкало. — Хмельницький: ТУП, 2002. — 334 с.
4. Кедров Б.М. О синтезе наук / Б.М. Кедров // Вопр. Философии. — 1973. - № 3. — С 77-83.
5. Короткий термінологічний словник з педагогіки / [укладач Мельничук С.Г]. — Кіровоград, 2004. — 34 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: [навчальний посібник] / Н.Є. Мойсеюк. - [5-те видання, доповнене і перероблене]. — К., 2009. — 656 с.
7. Мокин Б.И. Итоги восьмилетнего эксперимента по внедрению трехуровневой системы обучения «бакалавр, инженер, магистр» в ВГУ / Б.И. Мокин. - Вестник международной академии наук высшей школы.—1999.—№ 3 (9).—С. 80—92.
8. Сластенин В.А. Высшее педагогическое образование в России на пути реформирования [Электронный ресурс] / В.А. Сластенин — Режим доступа: <http://www.pedlib.ru / Books /1 /0075 /1. 0075-0107.shtml>.
9. Философский энциклопедический словарь / [редкол.: С.С. Аведишев, Э.А. Асаб оглы, Л.Ф. Ильичев и др.] — 2-е изд. — М.: Сов. энциклопедия, 1989. — 815 с.

10. Храбан А.А. Організація, зміст та методика проведення робочих семестрів /А.А. Храбан / Вісник ВПШ.—1995.—№ 1.— С. 60—64.

У роботі висвітлюються напрями інтеграції та значення інтегративного підходу у підготовці майбутніх фахівців технічного профілю до професійної діяльності. Автор розглядає значення співпраці вищого навчального закладу з підприємствами та організаціями для підготовки конкурентоспроможних на ринку праці фахівців. Наведено аналіз інтегративної складової у формуванні фахової компетентності студентів.

Ключові слова: студент, професійна освіта, інтеграція, компетентність.

В работе обоснованы направления интеграции и значение интегративного подхода в подготовке будущих специалистов технического профиля к профессиональной деятельности. Автор рассматривает значение сотрудничества учебного заведения с предприятиями и организациями для подготовки конкурентоспособных специалистов. Приводится анализ интегративной составляющей в формировании профессиональной компетентности студентов.

Ключевые слова: студент, профессиональное образование, интеграция, компетентность.

The directions of integration and the importance of the integrative approach in preparation the future technical specialists to professional activities are ascertained in the article. The author studies the importance of collaboration between the higher educational establishment and the organizations and companies for preparing competitive in the labor market specialists. The author also analyzes the integrative part in the formation of the students' professional competence.

Keywords: student, professional education, integration, competence.